

PODIUM2022

SADRŽAJ

4	KO SU PRVI PODIJUMCI? <i>ODAKLE DOLAZE? I KUDA IDU?</i>
7	UVOD
8	UNDER YOUR GAZE
20	REIMAGINING THE ECOLOGY OF ART
28	MY FLESH IS AFRAID BUT I AM NOT
35	OSLOBAĐANJE
43	HORTUS CONCLUSUS
49	MOŽEMO LI DA UĐEMO, ZAKASNIĆEMO? <i>OSVRT</i>
60	BIOGRAFIJE

Kolektiv za koji smo dugo tražili odgovarajuće ime, budući da nismo mogli da budemo samo skupina pet istoričara umetnosti bez odrednice koja bi nas učinila da se osetimo kao članovi zajednice, nakon mnogobrojnih čitanja pojmova iz rečnika (uglavnom Jovaninih), dobio je naziv Kontrafa. Definicija i značenje reči Kontrafa (ital. *Contraffare*, krivotvoriti) odnosi se na sliku bez umetničke vrednosti, lošu, rđavu sliku.¹

Naizgled, pretenciozna zvučnost reči, imala je, na početku, formalnu funkciju, budući da su nas svi u U10 zvali Podijumci, što mi zaista i jesmo bili.

Nezvanični kolektiv bez naziva, oformile su Jovana Trifuljesko i Kristina Armuš, avgusta 2021. godine. U svrhu potpuno drugog projekta, pet istoričara umetnosti, u bašti hotela Moskva (zvuči preozbiljno, ali verujte nam nije), okupilo se i započelo saradnju. Prvi koraci bili su jednostavna razmena ideja, razgovori, sastanci uglavnom vezani za tadašnji aktuelni projekat, koji su se potom pretvorili u višečasovne sedeljke i ponekad besciljne, ako hoćete, bleje.

Objavljen konkurs za Podijum septembra 2021. godine, naveo je kolektiv da se osmeli u pokušaju da sve razmenjene ideje prevede iz teorije u praksu i „preuzme” prostor U10 na čak tri meseca. Početni cilj je bio reći nešto važno (potpuno smo svesni ove fraze kao opšteg mesta). Odlučili smo da krenemo od sebe i pitanja: koje nas teme okupiraju kao pojedince, o čemu mislimo, pišemo ili iz kojih pobuda delamo? Gde su mesta na kojima možemo potražiti rešenja u pobujalom haosu ideja i narativa koji nas okružuju?

Odakle dolaze?

I kuda idu?

U ovom katalogu hronološki je predstavljeno pet izložbi, koje su se održale u periodu od 12. jula do 2. oktobra 2022. godine. Katalog je koncipiran tako da predstavi, ne samo finalnu postavku svake izložbe, nego i da dočara procese koji su se odvijali do momenta otvaranja. Čitanjem tekstova, ipak nećete moći da dobijete najkoherentniji uvid u to šta je projekat Podijum 2022. godine za nas predstavljao. Ono što je ostalo nevidljivo, kako u tekstovima, tako i u postavci, jesu i različita doživljena stanja koja su dodatno obojila naše iskustvo i kasnije nas oblikovala kao kustose, aktere na kulturnoj sceni i kao prijatelje. Zbog toga se u svojim tekstovima osvrćemo i na sva mesta u prostoru gde je Jovana plakala, ali i grandioznu ljubav prema ovom poslu i neverovatno razumevanje za sve one male stvari koje su potrebne kulturi, ali i ljudima koji aktivno u njoj učestvuju, potom na Neveninu maničnu potrebu da ima sve pod kontrolom dok lepi podsetnike po zidovima prostora, ali i oštro oko i fokus na detalje koji obogaćuju postavku, Kristininu požrtvovanost i bezuslovnu podršku, Stefanovo veoma efikasno i anksiozno rešavanje svih tehničkih (i onih manje tehničkih) poteškoća i Bojaninu plahovitu prirodu u kojoj brzo plane, ali još brže reši svaki problem u prostoru i van njega, bez obzira na to koliko je naporan.

Katalog nije namenjen da glorifikuje naš tromesečni boravak u galeriji, niti da od njega napravi nekakvu revolucionarnu, najinovativniju i genijalnu akciju, nego da prikaže da promene počinju od malih stvari (još jedno opšte mesto, znamo) i da je proces gotovo uvek važniji od cilja. Stoga su u katalogu priložene fotografije u kojima se ogleda prijateljstvo, umor, radost, tuga i još mnogo nedefinisanih i neiskazanih emocija. Potrebu za očuvanjem svih tih trenutaka i dokumentovanjem ovog projekta, transformisali smo u publikaciju.

Ovakva struktura nameće pitanje, zašto akcentovati taj proces, kada svi kroz njega prolazimo. Većina ljudi koja radi u kulturnom sektoru, ima pregršt sličnih priča, frustracija i nemogućnosti komunikacije, do prelepih saradnji. Upravo zbog toga što su ovakva iskustva univerzalna, verujemo da je važno o njima pričati, kao o jednom nevidljivom radu koji je neizostavan i neodvojiv od bilo kakvog projekta. Struktura koju smo odabrali hronološki predstavlja proces kojim se projekat Podijum odvijao — od ideje U10 tima, preko realizacije izložbi, do teksta Ane Filipović koja je o čitavom projektu po njegovom završetku napisala pregled.

Na pitanje s početka kuda idu Podijumci, ne bismo znali da damo konkretan odgovor, budući da ni sami nemamo predstavu. Idemo svuda za sada, ali i nigde kad nas obaveze samelju. Sve u svemu, videćemo.

Iva Kuzmanović
Umetnički kolektiv
U10

Mnogobrojni razlozi uticali su na nastanak platforme koju smo nazvali „Podijum”. Najvažniji su sadržani u neophodnosti da se mladim formalnim ili neformalnim kolektivima omogući prostor i vreme kako bi, na sebi svojstven, autonoman način, prikazali ovdašnjoj publici sopstveni rakurs sagledavanja najvažnijih aspekata pozicija i promišljanja onoga što savremena umetnost u sadašnjem trenutku za njih jeste. Istovremeno, imali su mogućnost da, kroz kolektivni rad, sve to artikulišu i organizuju.

Sačinjen od nekoliko izlagačkih termina, „Podijum”, pored toga što pruža priliku za prikazivanje rezultata stvaralačkog procesa, on i sam predstavlja proces, poligon za eksperiment, za otkrivanje neočekivanih veza i negovanje uzajamnosti. On je katalizator prijateljstva i doslednosti odnosa prema umetnosti u zajedništvu. Nadasve, „Podijum” je prilika da se na integralan način, neposredno i slobodno, predstave i aktuelizuju najsvježije tendencije u savremenoj umetnosti jezikom umetnika, kustosa i teoretičara umetnosti i stvore međusobne veze sa publikom u okvirima svoje generacije.

U godini kada smo obeležili deceniju od osnivanja, odlučili smo da, kroz „Podijum”, naš prostor ustupimo mladom kolektivu, skupini izuzetnih individua koju čine Jovana Trifuljesko, Nevena Bogojević, Kristina Armuš, Bojana Jovanović i Stefan Ralević. Oni su na najbolji način pokazali kako su deljenje, uzajamnost i međusobno poverenje, uz znanje i sposobnost da se precizno i sadržajno komunicira u okvirima vizuelne umetnosti, neophodni za realizaciju uspešnog zajedničkog projekta koji prevazilazi granice samog izlagačkog prostora. Pred vama je izdanje koje govori o njihovom iskustvu, nedaćama i uspesima tokom gotovo tri meseca, koliko je trajalo „preuzimanje podijuma” u U10.

Zahvaljujemo im se na izvanrednoj saradnji i radujemo trajnom prijateljstvu.

UNDER YOUR GAZE

Komodifikacija ženskog tela nije nova pojava. Od naših praistorijskih predaka do porno zvezda, brojni fenomeni, društveni prohtevi i egzistencijalne težnje ogledali su se u načinu na koji posmatramo žene.

**Jovana
Trifuljesko**

Danas, u internet svetu, sve su zastupljeniji trendovi poput opštepoznatog tik toka, sa parolom „How I stopped dressing for the male gaze”.¹ Međutim, imamo li alate pomoću kojih bismo prepoznali u kom obliku je taj pogled prisutan? Upravo je u ovom pitanju nagovešten problem kojim se izložba „Under Your Gaze” bavi – izloženost tuđem pogledu u svakom trenutku. S tim u vidu, složenost teme izložbe otvara bezbroj pitanja – Kako je patrijarhat ovaj pogled oblikovao? Kako se na nas odražava seksualizacija ženskog tela, bez obzira na kontekst u kojem se ono nalazi?

Kakva je slika žene, majke, prostitutke i na koji način se ona pretvara u kastrativnu feministkinju koja želi da ubije muškarca i propagira blud, s ciljem uništavanja tradicionalnih porodičnih vrednosti? Koja je razlika između pogleda divljenja i predatorskog pogleda i da li je uopšte ima? Štaviše, da li je ona važna kada ste vi posmatrani? Postoji zadovoljstvo sa obe strane pogleda, ali kada je pogled sistematizovan, da li smeš da u njemu ne uživaš? Izložba obuhvata radove umetnica i umetnika Alme Gačanin, Bojane Branković, Maje Simišić, Anastasije Pavić, u saradnji sa Đurđinom Samardžić i Majom Halilović, i Kemila Bektešija. Pokušaj da se predstave raznorodna iskustva, instruisana dinamikom položaja i odnosa posmatrača i posmatranog, prožima se kroz pet izloženih radova.

1. Kako sam prestala da se oblačim za muški pogled

Postavljena uglavnom iz ženske perspektive, sa izuzetkom rada Kemila Bektešija, izložba je predstavila nenamerno kreiranu tipologiju domaćice, zavodnice, majke i ostale dobro poznate epitete koji bi klasifikovali žensko iskustvo.

Rad **Kemila Bektešija** „Samo za tvoje oči” dočekuje posetioce pri ulasku u prostor. Sačinjen je od planine plišanih igračkaka i radnog stola na kome je postavljen laptop. Potpuno skrivena kamera među raznobojnim igračkama, postavljena je tako da je njom obuhvaćena celokupna prostorija. Povezana sa laptopom, ostavlja mogućnost da se na njegovom ekranu mogu pratiti, čak i fotografisati drugi posmatrači u prostoru. Opisani postupak posetiocima daje do znanja da su posmatrani. Prihvatajući oberučke nezavidnu ulogu jedinog muškarca na izložbi posvećenoj ženskom iskustvu, Kemil Bekteši odlučuje da podražava pretpostavku izložbe i postavlja se kao nosilac pogleda. Preplitanje simbola nevinosti i fetišizacije čina posmatranja, dovodi do mnogobrojnih pitanja o infantilizaciji žena, osudi i uživanju. Ovakva vrsta pogleda je sveprisutna. Od zainteresovanog odmeravanja u prolazu, do onog mračnijeg pogleda koji podrazumeva i fotografisanje žena krišom, u svrhu razmenjivanja fotografija u grupnim četovima. Instalacija adolescentske sobe, bezazlenog ambijenta, samo naglašava perverziju voajerskog čina i dikтира kretanje posmatrača kroz prostor od trenutka kada postane svestan da je on posmatran.

Umetnica **Maja Simišić** se u svom performansu „**Žena, majka, kurva, domaćica, kraljica**” ironično poigrava kolokvijalnim frazama „Ala si skuvala kafu, možeš da se udaš!”

KEMIL BEKTEŠI *Samo za tvoje oči*

MAJA SIMIŠIĆ *Žena, majka, kurva, domaćica, kraljica*

„Da li bi svratila na kaficu?” ili „Ajde, ženo, sku-
vaj nam kafu!” Performans postavlja unutar
kuhinje, kao opštepriznatog mesta unutrašnje
borbe ženskog identiteta i u njoj preuzima ulogu
domaćice.

Oslanjajući se na Silviju Federiči, Maja Simišić
stvara rad koji se nalazi u tenzičnom međupros-
toru užitka i represivnosti.

Oni se prožimaju kroz kuhinju, između hipersek-
sualnosti i moralne čistoće koje se očekuju od
žene. U svom performansu Simišić kuva kafu,
dok se u pozadini čuje Vivaldijeva kompozicija,
koju naprasno prekidaju zvuci muškog orgazma.
Atipični zvuk koji je u popularnoj kulturi češće
izražen u ženskom stenjanju, stvara skoro nela-
godnu atmosferu, dok se na pultu kuhinje ređaju
šoljica za šoljicom spremljene kafe, kao markeri
nevidljivog rada u kući. U ovom naizgled jed-
nostavnom radu, prepliću se teme o privatnom
i javnom, očekivanjima i njihovom ispunjavanju,
moralu i brojnim drugim elementima borbe koja
se odvija za kuhinjskim pultom.

Alma Gačanin u svojoj seriji radova „**Sirens
song**” koristi pesmu sirena u svrhu definisanja
emancipatorskog karaktera koju ona nosi. Pois-
tovećujući pesmu sirena sa ženskim zadovoljst-
vom, umetnica postavlja pitanja koja se vezuju
za percepciju seksualnosti koja se tumači kao
opasnost ukoliko je žena protagonistkinja. Sire-
na je kroz istoriju predstavljala simbol zanosne
lepote i muške katastrofe. Ona dovodi muškarce
do propasti i razara porodične vrednosti time što
on bespovratno biva opčinjen njom, ostavljajući
za sobom ženu i porodicu. Crteže koje je Alma
Gačanin izložila prati rukom ispisani natpis na
zidu „Mi pjevamo, vi slušate”.

Oni predstavljaju fantastične prizore ženske seksualnosti. Preuveličana usta koja se oblizuju ili osmehuju, naglašavaju zov sirena i žensko uživanje kao alat u transformaciji patrijarhalnih struktura moći. Stavljajući nežnost i zanos u prvi plan zajedno sa viševakovnim tumačenjem sirena kao predstavama ultimativne lepote neodvojive od smrti, Gačanin uvlači posmatrača i dovodi ga do subverzije prethodnih uverenja. Istovremeno, ona nas nagoni da pronađemo sladostrasno uživanje, kako u sopstvenoj seksualnosti, tako i u njenoj razarajućoj moći.

Bojana Branković u svom performansu „**Alchemilla Vulgaris**” predstavlja dehumanizirajući pristup ženskoj telesnosti. Umetnica leži u betonskoj školjki obnažena, dok joj gornji deo tela prekriva crna tkanina. Noge su joj raširene, a između njih se nalazi ogledalo. Naspram nje, postavljena je stolica namenjena posmatraču koji, dok sedi u njoj u ogledalu vidi svoj odraz. U radu je sadržan slikovit narativ zasnovan na ženskoj telesnoj funkciji. Umetnici su lice i ruke prekriveni. Od pogleda je skriveno sve što može sugerisati na njenu individualnost i karakter. U trenutku u kome se odvija performans, ona je nosilac simbola majke prirode, one koja stvara život, ali i predmeta požude – docilnog i spremnog za uzimanje. Umetnica kao reference koristi kulturne i religijske parametre o tome kako žena treba da bude krotka, ne isuviše glasna i nikako provokativna. Potpuno ih izvrće time što obnažuje samo noge i reproduktivni organ. Do preokreta u narativu dolazi u trenutku kada se posmatrač postavi direktno u odnosu na umetnicu i umesto vulve vidi sebe.

BOJANA BRANKOVIĆ *Alchemilla Vulgaris*

ALMA GAČANIN *Sirens song*

Igrajući se sa perspektivom posmatrača i posmatranog, Branković u ovom radu postavlja pitanja o uprošćavanju ženskog iskustva, i svođenju njene ljudskosti na isključivo telesne funkcije.

Rad „**Can I Rest in Peace**” nastao je kao kolaboracija umetnica **Anastasije Pavić, Đurdine Samardžić i Maje Halilović**. U ovom preplitanju raznorodnih umetničkih formi koje u sebi obuhvataju performans, video i audio umetnost, kao i umeće krojenja, ređaju se suštinska pitanja vezana za savremeno žensko iskustvo. Naime, u radu se mogu primetiti teme koje u svojoj biti sadrže pitanja namenjena celom ljudskom rodu, poput onih o stvaranju i gašenju života. U periodu normalizacije estetske hirurgije, gde u istom lokalnu možeš uraditi depilaciju i nakon toga povećati usta, javlja se sva težina i opasnost večne lepote. U svom radu Anastasija Pavić se osvrće na lakoću kojom se život dovodi u opasnost zbog uzvišenog cilja koji kulminira komplimentom. U svom performansu Pavić nosi biorazgradivu haljinu, urađenu po uzoru na haljinu Merilin Monro koju je Kim Kardašijan rastegla na Met gali. Dok leži na zemlji, prekrivena sta-klom, iznad nje je pušten video rad sa tekstom u kome su izražene sve brige o propadljivosti njenog tela. Rečenice poput „Brinem se da mi mrtvozornik neće počupati obrve na pravi način, i onda ću biti u kovčegu sa spojenim obrvama”, poentiraju da noseći element rada zapravo leži u nevažnosti pitanja od suštinske vrednosti, kada se stave naspram neophodnosti žene da ostane večno lepa. U ovom međuprostoru hiperseksualizacije, očekivanja i negiranja prirodnog toka tela i starenja, nalazi se rad „Can I Rest in Peace”,

UMETNICE/UMETNICI:

ALMA GAČANIN
ANASTASIJA PAVIĆ
ĐURĐINA SAMARDŽIĆ
MAJA HALILOVIĆ
BOJANA BRANKOVIĆ
KEMIL BEKTEŠI
MAJA SIMIŠIĆ

KUSTOSKINJA:

JOVANA TRIFULJESKO
PRODUCENTKINJA IZLOŽBE:
BOJANA JOVANOVIĆ
DIZAJNERKA ENTERIJERA:
TEODORA STOJANOVIĆ

koji postavlja pitanje, koliko je važno biti lep leš? Radovi izloženi na „Under Your Gaze” međusobno se dopunjuju, i predstavljaju pokušaj sagledavanja fenomena ženskog iskustva. Iako je prvobitno koncept izložbe bio baziran na eseju Lore Malvi „Vizuelno zadovoljstvo i narativni film”, u procesu razrade izložbe, on je prerastao u dijalog koji se odvaja od primarnog konteksta i govori o savremenom trenutku. Mi smo svoje voajerke, posmatramo sebe dok nas posmatraju, hiperfokusirane na implikacije svakog pokreta. Koje su alternativne slike ženstvenosti koje možemo stvoriti ukoliko započnemo proces demistifikacije pogleda? Vremenom se sve jasnije identifikuju stereotipi ženstvenosti, a ono što sledi jeste otpočinjanje procesa razaranja internalizovanih rodnihih normativa koji nas objektivikuju i separatišu.

PROCES

Razgovori o izložbi trajali su skoro osam meseci, a sama postavka je trajala dva dana, i sa tim u vidu, kao i sa činjenicom da su svi radovi koji su izloženi morali da nastanu u prostoru ili da se dovrše u njemu, tempo je bio nestvaran.

U periodu koji je prethodio izložbi, teorijski smo raščlanjivali prostor sa dizajnerkom enterijera Teodorom Stojanović – tok postavke trebalo je da prati tok jedne prosečne kuće, bez da to direktno ilustruje. Polazišna tačka bila je kuhinja, ona je originalno stajala u potpuno drugom delu prostora, dok Teodora nije iznela tu ključnu rečenicu: Kada pristupamo dizajnu kuće, gledamo da stavimo kuhinju što bliže ulazu kako domaćica ne bi nosila namirnice kroz kuću, već da može da ih ostavi odmah pri ulasku. Odatle se sve dalje razvijalo, i idejno prostor je obuhvatio par ključnih toposa domaćinstva – kuhinju, spavaću sobu, dnevnu sobu i terasu. Jedini rad koji je odstupao od klasične formulacije kuće bio je rad Kemila Bektešija, koji je zbog svoje uloge diktiranja pogleda, trebalo posmatraču odmah po ulasku da sugerise da je posmatran. Kada smo već kod njegovog rada, čovek bi pomislio da ćemo sa horderskim tendencijama ka dečijim memorabilijama kojima smo skloni, imati više plišanih igračaka koje možemo da iskoristimo za pravljenje rada. Ubrzo smo shvatili da to nije slučaj, i tada je došlo vreme da aktiviramo roditelje, tetke i svakoga za koga znamo da ima decu. Bojani Jovanović su majka i prijatelji slali igračke iz Valjeva, moja majka je pravila objave na zero waste Facebook grupama da su joj potrebne plišane igračke za umetničku instalaciju, nakon čega smo jurili po svim kucima Beograda da ih skupljamo malo po malo, dok nismo imali dovoljno da napravimo planinu, spremnu za

sklapanje kada Kemil dođe iz Sarajeva.

Za rad Anastasije Pavić lomili smo čaše ispred U10, kada pogledam retroaktivno, sa premalo zaštite za takav poduhvat. Na kraju je to ispalo poput grupne terapije, gde svako uzme čašu i lomi dok ostali skandiraju reči podrške.

Alma Gačanin je spremala svoje sirene i pisala po zidovima „Mi pjevamo, vi slušate!”

Bojana Branković je belim sprejom prekrivala plastične zmiije i unosila betonske konstrukcije, koje je kasnije nas petoro moralo da iznosi zbog težine.

Maja Simišić je došla sa porodicom koja joj je u prostoru napravila kuhinju, dok smo mi demolirali kuhinju U10 iznoseći frižider, mikrotalasnu, i svu ostalu neophodnu aparaturu za izvedbu performansa. Sve ovo dešavalo se simultano, i još važnije, dešavalo se kolektivno, sa mnogo smeha, dok je u pozadini treštala plejlita „Under Your Gaze”, na koju je svako od učesnika ubacio barem nekoliko pesama koje ilustruju njihov rad ili izložbu generalno.

Sve u svemu, ovo o čemu pričam nije jedinstven proces, ovo je ilustracija nevidljivog rada u kulturi.

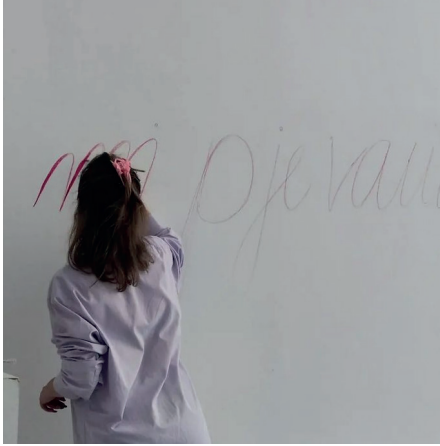
„Under Your Gaze” je proizvod koji je nastao iz poverenja koje smo gradili mesecima, poverenja da će u ta dva dana svaka osoba preuzeti svoj deo posla i da će sve funkcionisati zajedno, što se i desilo.

UNDER YOUR GAZE
PROCES

UNDER YOUR GAZE
PROCES

REIMAGINING THE

**Nevena
Bogojević**

Savremena umetnička scena, satkana od različitih sfera umetnosti i umetničkih tendencija, neretko predstavlja delanje njenih aktera u okvirima njihovog „prirodnog” okruženja.

Mada se te sfere često i prepliću, njihova aktivna kolaboracija nije nešto što je ustaljena ili učestala praksa unutar umetničkih krugova.

Kako bi izgledalo kada bismo za trenutak zamislili novi, mali ekosistem koji bi počivao na sadejstvu i prožimanju dve grane umetnosti? Šta bi se dogodilo ukoliko bi se granice između stvaralaštva na polju vizuelne i muzičke umetnosti otklonile, a postojeće ili tek stvorene umetničke senzacije ujedinile u svrhu kreiranja novog sinestetičkog jezika, koji nastaje u umetničkom prostoru?

Da li se saradnjom, interakcijom i jedinstvom može pružiti novo rešenje u kome se te granice pomeraju ili brišu, a obostrana čula i osećaji reflektuju? Kakav je rezultat kada se taktilno može čuti, a nevidljivo opipati i vizuelno prepoznati? Cilj izložbe „Reimagining the Ecology of Art” ogleda se u predlaganju i predstavljanju novog stvaralačkog pristupa koji razbija isključivu podelu na vizuelne i muzičke umetnosti, i na taj način otvara put gde se dve sfere ujedinjuju pri umetničkom izražavanju. Reč je o pristupu čija se primarna ideja bazira na interdisciplinarnosti. Zbog toga izložba, u metaforičnom smislu, kreira umetnički ekosistem, u kome ne postoje primarni i sekundarni akteri, piramidalna struktura delanja, već zajednica koja unutar sebe usvaja ciklični metod komunikacije, saradnje i razmene ideja, stvarajući tako inspiraciju koja neprestano kruži među njima. Ciklično delanje tog sistema je ispunjeno akcijom, reakcijom i koakcijom. Na taj način, umetnici se uključuju u proces koji rek-

ECOLOGY OF ART

virira da, prilikom stvaranja, istovremeno uzimaju, daju, ali i dopunjuju i zavise jedni od drugih. Stoga, izložba predstavlja metod stvaranja koji od vizuelnih umetnika iziskuje da u svoja dela inkorporiraju opipljivu komponentu muzičkog sveta (delove ili celine potrošnih materijala, poput starih ili pocepanih notnih zapisa, žica, struna i ostalih neupotrebljivih delova korpusa muzičkih instrumenata). Reciklirajući na taj način materijale, oni istovremeno njima inspirisani, simbolično prihvataju muziku kao deo njihovog identiteta i pružaju mogućnost da ona poprimi materijalnu strukturu.

UMETNICE/UMETNICI:

ALEKSANDRA VELJOVIĆ

ANA STOJKOVIĆ

DIMITRIJE POPOVIĆ

MILICA BILANOVIĆ

MILICA VESIĆ

ALEKSANDAR PETROVIĆ (GITARA)

MILJAN MITROVIĆ (KLAVIJATURA)

NIKOLA RADOJIĆ (BUBNJEVI)

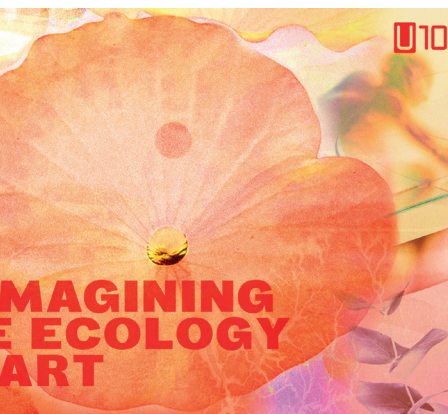
DANILO MARINKOVIĆ (KOMPOZITOR)

KUSTOSKINJA:

NEVENA BOGOJEVIĆ

Muzički izvođači, koji su imali uvid u svaki korak i stadijum nastajanja vizuelnog dela, krajnji rezultat procesa kontemplacije i inspiracije, prouzrokovano stvaralaštvom vizuelnih umetnika, predstavljaju u umetničkom prostoru pred delom. U direktnoj komunikaciji sa radovima, u toku promatranja izloženih umetničkih dela, muzičari na licu mesta komponuju, improvizuju vizuelno nadahnutu muzičku harmoniju, koja delima, u ovom slučaju, pruža novi oblik, onaj nematerijalan i nesaglediv.

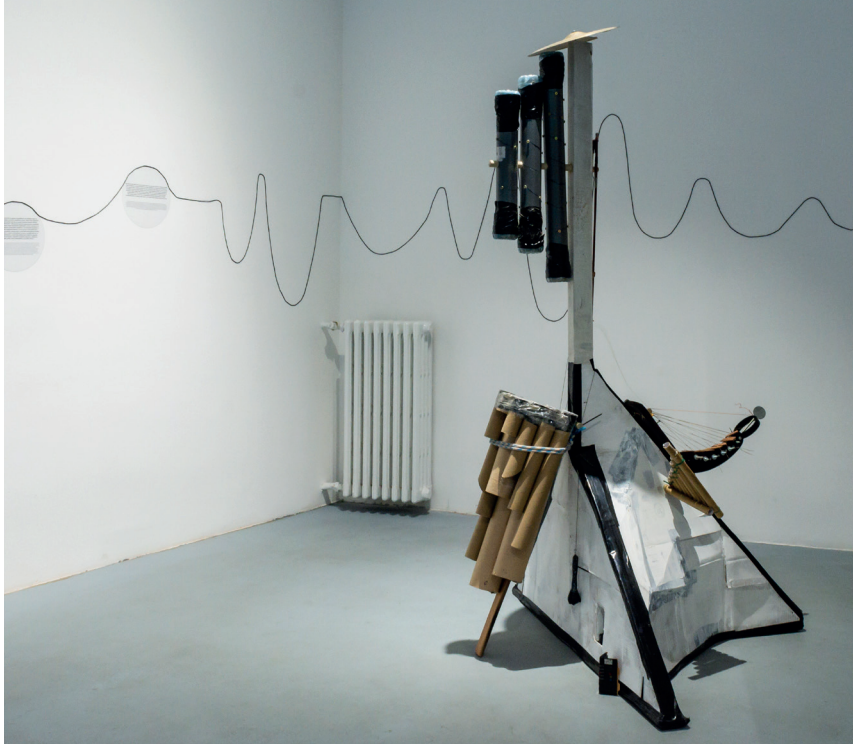
Izložba „Reimagining the Ecology of Art”, istovremeno nalikuje i eksperimentu, koji predlaže jednu od pregršt mogućnosti za prevazilaženje zatvorenog kruga stvaralaštva umetnika u okviru savremenih umetnosti.

Detalji postavke

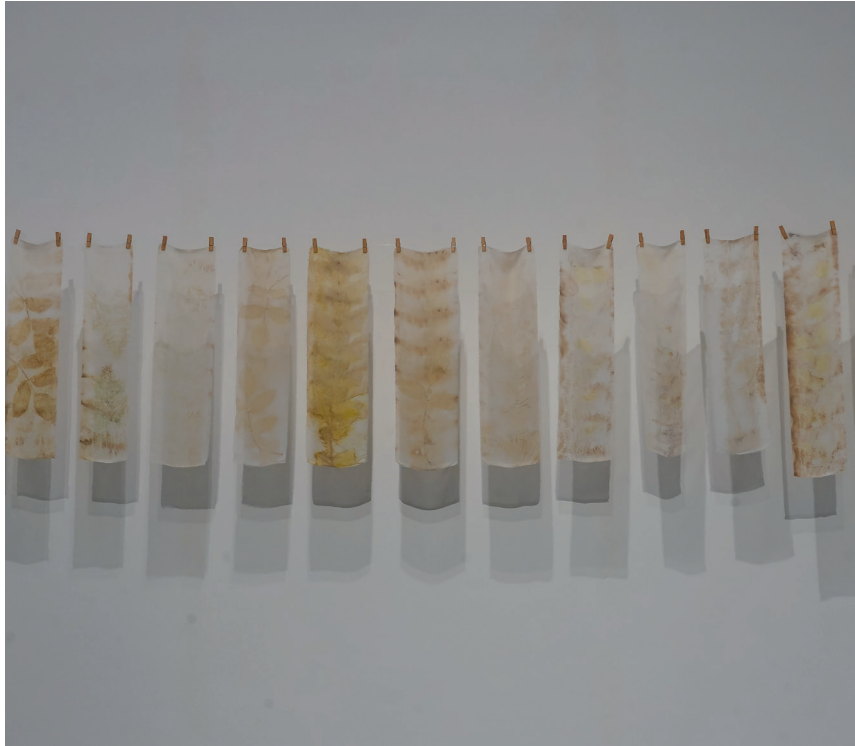
ANA STOJKOVIĆ, DIMITRIJE POPOVIĆ I MILICA BILANOVIĆ

ALEKSANDRA VELJOVIĆ

MILICA VESIĆ

PROJECTS

Nisam mogla da naslutim dešavanja i iskustva obuhvaćena vremenom koje je spojilo trenutak kada sam prvi put izgovorila svojim prijateljima idejni koncept izložbe i momenat kada je ona zvanično bila otvorena. Dve, uglavnom važne tačke, početak i kraj, u ovom slučaju zasenio je proces i sve što je on sa sobom donosio. Iz njega su se izrodila vredna poznanstva i nova prijateljstva, uzajamno poverenje u timu i neizmerna podrška. Najvažnije od svega, izneden je osećaj pripadnosti ogromnom kolektivu koji je sa mnom delio i proživljavao trenutke koji su se odnosili kako na napad smeha, igranje uz muziku, nekad i tišinu, značajne diskusije, pevanje, tako i na strah, neizvesnost, tremu, napad panike, plakanje i stres. U takvoj atmosferi postepeno smo, zajedničkim snagama, realizovali i izložbu „Reimagining the Ecology of Art”.

Kažem postepeno, budući da se već od januara 2022. godine aktivno sakupljao potrošni materijal koji je, zahvaljujući učenicima Srednje muzičke škole „Josip Slavenski” u Beogradu, prikupljen i dostavljen u prostor U10 aprila meseca. Ne sme se izostaviti i koncert kamernih ansambala studenata Fakulteta muzičke umetnosti, iz klase profesora Nemanje Stankovića, koji je održan u U10, a na kome su muzičari zajedno sa publikom, donirali svoje stare žice, notne zapise i slično. Prva neizvesnost koja je postojala u vezi sa prikupljanjem materijala, od koga je zavisio nastavak procesa realizacije, bila je otklonjena, a probijanje leda za interdisciplinarnost i interakciju, koje su bile u srži izložbe, bilo je uspešno.

Imala sam prepunu kutiju materijala, pregršt fenomenalnih, razmenjenih ideja sa vizuelnim umetnicima o tome na koji način bi se on najbolje mogao iskoristiti, i muzičare koji su, naoružani svojim instrumentima i željom da budu deo ovakvog projekta, iščekivali prve vizuale dela. Nakon bezbroj sastanaka i prepiski razmenjenih u grupnom četu, „osvanule su” prve fotografije, kasnije izložene u U10, koje su vizuelno dokumentovale proces stvaralaštva. Ana Stojković, Dimitrije Popović i Milica Bilanović priložili su fotografije oblikovanih i tada već opipljivih višemesečnih zajedničkih ideja o stvaranju novog, hibridnog muzičkog instrumenta (u okviru kog je i pet manjih muzičkih instrumenata), napravljenog kombinovanjem različitih pronađenih otpadnih i potrošnih materijala iz domena muzike. Oni su svojom upečatljivom instalacijom pružili još jedan pristup kreiranju izložbe, koji je i posetiocima dao ulogu aktivnih učesnika, budući da su mogli da u toku njenog trajanja zajednički sviraju i komponuju melodiju na novom muzičkom instrumentu. Aleksandra Veljović je tom prilikom priložila fotografije postupka recikliranja notnog papira, kome pruža novu namenu, i različitih studija cveća maka, koji su bili samo polazište za ispitivanje harmonije, ritma, dinamike i kolorita, zajedničkih komponenata vizuelne i muzičke umetnosti. Milica Vesić je svojim vizualima dela nagoveštavala eksperiment sa prirodnim biljkama, tkaninom i starim žicama gudačkih instrumenata, koje je potom izlagala pari, akcentujući njihove spontane pojedinačne i zajedničke reakcije u procesu nastanka.

Imajući pristup segmentiranim vizuelnim materijalima koji su predstavljali postupke nastanka dela, muzičari su snimili audio doživljaj procesa, priložen u sklopu kataloga u vidu QR koda.

Aleksandar Petrović (gitara), Nikola Radojčić (bubnjevi) i Miljan Mitrović (klavijatura), inspirisani vizualima, slobodnim džez improvizacijama pružili su svoj opis i doživljaj svakog fotografski dokumentovanog procesa. Ubrzo smo jednog letnjeg, paklenog dana, u studiju kod Pančevačkog mosta, snimili i ovekovečili „Kakofoni intro”, „Rađanje” i „Kinetiku prirode”. Paralelno, kompozitor Danilo Marinković snimio je svoj „Dijalog senki”, koji je kao sastavni deo novog muzičkog instrumenta uveo i predstavio sve mogućnosti njegovog sviranja. Mada je krajnji rezultat bio ostvaren otvaranjem izložbe u U10, proces „Reimagining the Ecology of Art” odvijao se i u muzičkoj školi, ateljeima u različitim gradovima, Jugošpedu, muzičkom studiju, kafićima, parku ispred Umetničkog prostora U10 i na svirkama. Sav zajednički trud, izazov i zadovoljstvo pretočili su se u jedno veliko ushićenje. Višemesečni rad, druženje i razvijanje ideje o izložbi, trebalo je predstaviti poslednjim činom i finalnim rezultatom stvaralaštva svih učesnika, što se 2. avgusta i dogodilo. Posetioци su na otvaranju prisustvovali susretu vizuelnog stvaralaštva i muzičkog koji je, inspirisan krajnjim rezultatom dela, stvoren i izveden u prostoru. Pored svih tehničkih izazova, koji pri postavkama neretko izazivaju glavobolje, uspeali smo da predstavimo ne samo iznova kreiran dijalog dve grane ume-

tnosti u jednom izlagačkom prostoru, već i da delimično reflektujemo kolektivni, zakulisni proces.

Prilika da se još jednom osvrnem i zaista ukratko opišem nešto što je istovremeno nemoguće opisati, pružila mi je to zadovoljstvo da još jednom evociram i iznova proživim dragocene trenutke, ne samo izložbe, već kompletnog projekta Podijum.

MY FLESH IS AFRAID

Posmatranje života i smrti iz rakursa religije, suprotstavljeno okultizmu i spiritualizmu koji su vezani za univerzum, prirodu i ritualne obrede, provlači se kroz čitav umetnički opus Sofije Sorokine. Da li nas strah od smrti ograničava da sagledamo mogućnosti življenja?

Bojana Jovanović

Telo između jave i sna. Život kroz somnambulno, neodređeno i večitu potragu za nečim što se ne može naći. Samospoznaja, sopstvena sahrana, prihvatanje smrtnosti i propadanja. Možemo li zaboraviti svoje traume i da li bi uopšte trebalo da ih zaboravimo? Beg u izmišljenu realnost koja je samo naša, često je posledica nekog traumatičnog iskustva koje nam se dogodilo. Koliko stvari moramo da napustimo i otklonimo iz sebe da bismo napravili mesta za nešto novo?

Duhovna strana našeg života na zemlji je ona za čije poreklo i budućnost van propadljive materije nikada nećemo imati konačan i tačan odgovor. Sa druge strane, telo je u ljudskom životnom veku neodvojivo od duše, ali ono nakon smrti pojedinca najčešće završava u zemlji. Smrt predstavlja povratak na početak, u zemljinu utrobu koja nas je sve stvorila. Zemlja preuzima naše telo i čini ga delom sopstvenog ekosistema. Sorokina u svojim delima neguje onaj istinski, večni dijalog sa prirodom. Duhovni i telesni, oslobađajući, onaj koji isceljuje sve rane, ali ih ne čini nevidljivim, već lakšim za prihvatanje. U Sofijinim radovima religijske teme usko su povezane sa spiritualnošću. Ona kroz njih gradi sopstvenu katedralu tj. sakralni prostor u kome kreira jedinstvenu religiju koju kontroliše priroda. Na slikama je prikazana neka vrsta krsnog puta, koje takođe podsećaju na ilustracije tarot karata, a sve zajedno se mogu posmatrati kao svojevrsno putovanje duša koje su sjedinjene u amalgamu hrišćanske ikonografije i okultizma.

Njeni radovi nemaju uporište u prostoru i vremenu, oni su svuda i nigde, a dešavaju se sada, stalno i nikada. Danas kada su čist vazduh, voda i priroda pretvoreni u luksuzno posедstvo, izazvano velikim zagađenjem životne sredine, podela na superiornu i vladajuću vrstu (ljudi) i one potčinjene njoj (biljke i životinje) počinje da se neutralizuje. Kada smo u stanju krize okrećemo se religiji, filozofiji, prirodi. Razmišljamo o smislu života. Svi smo suočeni sa istom sudbinom nestajanja, ali nije li tako oduvek bilo? Činjenica je da je biljni svet postojao mnogo pre ljudske vrste. Ljudi su brzo naučili da im njihova intelektualna superiornost omogućava da pokore svaki drugi oblik života na zemlji, pa su prestali da se prilagođavaju prirodi i počeli da je iskorišćavaju u skladu sa svojim potrebama. Na kraju smo svi samo deo jednog, mnogo većeg sistema, onog iz kojeg smo potekli – Zemlje. Naša tela su samo materija i energija koja ciklično prelazi iz jednog oblika u drugi.

Neretko, kada želimo da stvorimo nešto, moramo za to imati materijal, prostor i vreme. Milionima godina unazad, priroda je stvarala svoj prostor. Rađala se, napredovala, menjala svoje forme, umirala i iščezavala, te se ponovo obnavljala kako bi omogućila postojanje novim oblicima života. Zašto je potrebno tako dugo da se nešto stvori, a tako malo da se to isto uništi?

Sorokina ne pokušava da pruži odgovore na ova pitanja, već da prikaže faze svog promatranja ovih, oduvek prisutnih tema. Kroz reference na romantizam, simbolizam, srednjovekovnu hrišćansku ikonografiju, crni humor, misticismizam, filozofiju i okultizam, umetnica problematizuje različite socijalne i političke fenomene. Odnos sa prirodnom energijom, a posebno Mesecom i ritualima koji su inspirisani mesečevim menama, teme su za koje se umetnica posebno interesuje.

SOFIJA SOROKINA

Detalji postavke

UMETNICA:
SOFIJA SOROKINA

KUSTOSKINJA:
BOJANA JOVANOVIĆ

Njena dela takođe preispituju vreme kao relativni, fiktivni pojam u kojem se svaka materija prepliće, a ta hibridna forma novonastalog univerzuma se nazire samo u fragmentima. Somnambulno stanje koje vlada čitavim njenim opusom, na momente odaje osećaj latentnog nasilja. Nežna i privlačna estetika kao da skriva sablasnu istinu iza sebe. Sorokina iz neprijatnosti, bola i smrti crpi novu snagu. Njeni radovi nisu pesimistični, oni su duboko filozofski i ritualno isceliteljski. Oni se nadaju pozitivnom ishodu nakon višestrukog oštećenja i ponovnom rođenju. Istovremeno, oni pružaju novu nadu, za prihvatanje sopstvene sudbine i slobodan i hrabar ples u čeljustima smrti.

Tenzija, anksioznost, neizvesnost, strah od neuspeha, borba, otkazivanje, hrabrost, frustracija, smejanje, nespavanje, muzika, plesanje u U10, četrdeset stepeni napolju u toku postavke, prijateljstvo i podrška. Sve su ovo prve asocijacije na period čak i pre Sofijinog dolaska u Beograd, samu postavku i celo trajanje izložbe. Izložba „My Flesh is Afraid but I am Not” trebalo je da bude otvorena 16. avgusta 2022. godine. Usled problema poput neizvesnosti samog Sofijinog datuma dolaska, zbog putnih isprava koje su ostale zarobljene u britanskoj ambasadi u Češkoj, tenzija je bila opšte prisutna od samog početka. Transport radova koje je češka ambasada trebalo da obavi iz Praga u Beograd uoči Sofijinog dolaska u poslednjem momentu biva otkazan uz objašnjenje da sam ja kasno odgovorila na mejl o prosleđivanju umetničkog kontakta njihovom čoveku tamo (na ovo bih dodala samo informaciju da sam kontakt sa češkom ambasadam aktivno održavala od jula meseca 2022. godine, ali sam izgleda ovog puta zakazala). Zanimljiva je prepiska u zajedničkoj grupi nezvaničnog kolektiva Kontrafa, u kojem je bilo raznih prepiranja još od kraja 2021. kada smo prijavu za Podijum poslali, u kojoj od nemoći, frustracije i u ovom slučaju može se slobodno reći i tuge, ozbiljno razmišljam da izložbu otkažem u potpunosti. Međutim, neizmerna podrška čitavog tima Kontrafa i moj inat mi ne dozvoljavaju da tek tako odustanem od svog uloženog truda i rada. Sofija dobija pasoš i stiže u Beograd, a otvaranje izložbe pomereno je za 19. avgust. Tri dana postavke bila su paklena kao i vre-

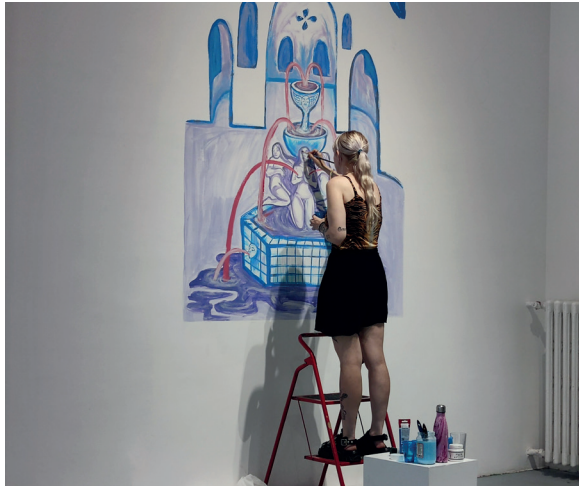

MY FLESH IS AFRAID BUT I AM NOT
PROCES

me napolju, ali uz pomoć svih (najviše Stefana koji je zaslužan za barem 90% tehničke postavke radova, pogotovo famoznog oltara od pleksiglasa za koji ni dan-danas nisam sigurna kako je uspeo da stoji čitave dve nedelje, ali Stefan zna, to je dovoljno) uspehli smo sve da izvedemo na najbolji mogući način. Mural je bio gotov na vreme (teško išmirglan kasnije), haljina iz second hand-a potopljena u gips koju su kola pregazila ispred galerije dok se sušila, bila je reprezent mentalnog i fizičkog stanja svih nas pa je tako ipak ostala u postavci, a sveće i tamjan koji je Sofija donela iz obližnje crkvene radnje i DJ set spreman da umetnica tog petka simulira žurku u crkvi konačno su dali taj „final touch” i izložba je, uprkos svemu, bila spremna za oči publike.

MY FLESH IS AFRAID BUT I AM NOT
PROCES

OSLOBAĐANJE

Šta je nasleđe danas? Čega se najteže odričemo i da li naši savremenici i predmeti postaju jedino nasleđe koje imamo?

Materijalno, sve ono opipljivo, bogatimo rečima i emocijama kako bi preraslo u jedino nasleđe za koje smo spremni da se borimo. Živimo sa predmetima koje smo, svesni toga ili ne, opteretili imaginarnim diskursom gotovo da se ne možemo osloboditi oformljenog narativa oko predmeta i ljudi.

Kako s vremena na vreme dođemo do zaključka da su naši životi univerzalni, neraskidivo povezani svim iskustvima i emocijama koje svako od nas oseća, prostor u kojem se dešava projekat „Oslobađanje” podeljen je na dva dela: prvi koji istražuje privatni, lični, intimni prostor, dok drugi deo pokušava da nas poveže i na jednom mestu istakne kolektivni teret nasleđa u kojem odrastamo, živimo, umiremo.

Kristina Armuš

Artinjan Artinović

Detalj postavke

Detalji postavke

Artinjan: Svako od nas je imao svoje privatne poslove, ali kada bismo seli da pričamo o projektu ili kada bismo se našli na Zumu, samo je Podijum postojao. Poput nekog bega, odeš s mišljenjem: „Idem sada da radim nešto što će mi dati energiju i nova iskustva”. Prvi put sam radio nešto za šta gotovo uopšte nije postojao budžet, a sa pristupom kao da smo dobili najveći budžet na svetu. Svima je bilo bitno da ovo izađe u javnost kako treba i da produkcijski bude na dovoljno dobrom nivou. To je bio težak zadatak, pogotovo kada smo postali svesni koliko je novca u stvari potrebno za kvalitetnu produkciju.

Potom je krenulo suočavanje sa vremenom. U septembru je bilo otvaranje i delovalo je kao da je daleko, a onda se septembar desio za dva dana. To je za sobom povuklo pitanja koliko je vremena potrebno i da li postoji određen vremenski okvir u kome ćemo biti spremni za ovako nešto. Kristina i ja se već tri godine aktivno čujemo, komentarišemo druge izložbe, gledamo ko je šta do sada uradio na sceni i nesvesno stvaramo nešto iz neke svoje polazišne tačke. Ništa nije došlo odjednom, nego smo kroz komunikaciju i sagledavanje situacije na sceni, promatrali čega nema i šta nedostaje, šta bi moglo da se desi i šta bismo mi želeli da vidimo. Kada je reč o našoj izložbi, plan je u početku bio da ja donesem neke svoje stvari, a Kristina svoje i da ispitamo kako bi ljudi na njih reagovali, s tim da je taj plan kasnije dobio drugačiji oblik.

Kroz čitav proces javljala su se promišljanja i suočavanja sa pitanjima: da li smo dovoljno dobri i da li je ideja dovoljno dobra, na koji način razraditi prvobitnu zamisao i slično. U moru tih pitanja i haosa, odjednom se nađete ispred praznog prostora i suočite se sa činjenicom da morate da stvarate sa tim što imate i da to predstavite na najbolji mogući način. Usputno, došao sam i do odgovora na pitanje šta je to što ti radiš. Odgovor ne postoji, budući da smo ponudili samo jedan od oblika i pravaca u kojem će se ova izložba kretati, ali njen krajnji ishod i put razvitka nismo mogli da predvidimo. Istovremeno, nisam želeo da svojim rečima uskratim iskustvo publici i da im dam konačnu sliku, nego sam želeo da spontano pustim da zajednički stvorimo nešto. Instalacije na kojima smo Kristina i ja radili uglavnom se tiču tema i pitanja kojima se mi, ali i većina publike okupira. Ipak, dolazili smo i do pitanja da li ljudi na isti način razmišljaju i to vide, da li smo mi upali u neki rov i kopamo, a da tome nema kraja, i da li samo nama možda ipak ima smisla i značenja? Onda se desilo otvaranje i nama je došao šamar realnosti, u pozitivnom smislu. Celu noć su nam stizale poruke gde ljudi pišu o tome, promišljaju, da li u 2, 5 ili 6 ujutru. Tada sam postao svestan, da, to je to, desilo se. Kod nas se oslobađanje dogodilo već u procesu stvaranja ove izložbe. Konkretno moj proces oslobađanja počeo je na psihoterapiji, a kroz razgovor sa drugim ljudima sam shvatio da isto tako i oni imaju tu vrstu tereta. To je vodilo do pitanja kako iskomunicirati sa svima. Ideja je bila da svi izađemo iz

prostora i razmislimo o svom životu. Polazište je bilo nasleđe, i oslobađanje od narativa nasleđa.

Kristina: Mislila sam sve vreme da će naša izložba biti neka vrsta predaha. Nas dvoje smo ipak radili projekat sami, nismo imali druge ljude koje je trebalo organizovati. Zapravo se desilo suprotno od toga, jer mi uopšte nismo mislili da će naš projekat generalno imati toliki odziv i da će ljudi u tolikom broju želeti da dođu i da nam pišu da žele da traje duže i da naknadno donesu svoje predmete.

Prvobitno sam htela da vidim kako ću savladati prostor. Važno mi je da kažem da smo ga svi, s obzirom na to da o tome uopšte ne učimo nigde i nikad, super savladali. Drugo, želela sam da vidim publiku. To mi je bilo važno kako bih shvatila u kom ću ja pravcu generalno dalje da radim i kako bih videla da li ima publike koja uopšte hoće da dođe na bilo šta novo, ili su to sve isti ljudi i izložbe čije trajanje se svede na otvaranje. Naravno dobila sam odličnu sliku, potpuno novu, nešto što uopšte nisam očekivala.

Kad smo krenuli u „Oslobađanje”, nismo uopšte znali šta će nam sve biti potrebno. Sve je delovalo mnogo jednostavnije, a onda kada smo došli u prostor, shvatili smo koliko je krucijalno da ga ne predizajniramo. Ipak je predmete trebalo staviti u prvi plan, što smo i uradili. Ljudima je bilo potrebno dati neki okvir i razlog zašto da dođu, odgovor šta će ih dočekati kad stignu i šta će pročitati. Muzika nam je bila jako važna za celokupan identitet, kao i efekat boje kojim smo želeli da izdvojimo dve važne tačke

lomljenja. Tu su bila dva citata, jedan Maka-vejeva i drugi Marka Tomaša. Njih smo izabrali, kako zbog njihove generalne angažovanosti u umetničkom svetu, tako i zbog toga što su se fenomenalno uklopili u celinu. Na prvi pogled je možda nekom delovalo da smo kao polazište uzeli devedesete, ali nismo, nego se to samo stvorilo. Pisma iz uvodne špice serije „Srećni ljudi”, zvuk sirena, snimak ubistva Zorana Đinđića i slično, te momente nismo svesno povezali, već spontano.

Zvuci, koji su se svojevremeno puštali u osam, devet uveče, zvuci koji generalno ne bi trebalo da asociraju na traumu, već koji su svima bili prepoznatljivi, bili su poput trigera. Nijedan predmet nije stvaran zajednički, svaki predmet ima svoj narativ, ali smo shvatili da su na primer te traume zajedničke. Publika nam je ipak bila najbitnija i kolektivno je bilo najbitnije. Kolektivno oslobađanje od tereta nasleđa. Želeli smo da navedemo ljude na razmišljanje o tome koje će predmete doneti i zašto baš njih, kao i šta će napisati i priložiti uz njih. Kada smo pričali sa ljudima, svi su znali šta bi doneli, ali su se onda dešavale i situacije da su se vraćali i hteli da donesu još stvari. Na kraju smo došli do toga da ljudi imaju pregršt stvari kojih su želeli da se oslobode, ali sa druge strane i one ljude koji nisu želeli svega toga da se oslobode uz pitanja zašto bi nam dali nešto i gde ćemo posle s tim. Ponovo briga oko tereta koji smo mi pokušali da im oduzmemo i pronađemo rešenje. Iako nisam očekivala da toliko raznovrsne publike, generacija i interesovanja bude u prostoru,

svakako sam bila oduševljena reakcijama ljudi i time kako su svakim danom donosili predmete.

HORTUS CONCLUSUS

Stefan
Ralević

Zamišljen kao zatvoreni vrt namenjen kontemplaciji, izložbeni prostor je određen kao interiorizacija jedne alegorije. U ovom slučaju, alegorija je sama priroda, tj. ona kontemplira sebe. Radovi koji su izloženi, pažljivo su spojeni tako da čine ideju koja nije nikada završena, budući da se zatvoreni vrt nalazi u ciklusu konstantnog građenja i rušenja.

Na početku doživljavamo nadmoćnost fizičkog sensorijuma, kao što je slučaj i pri ulasku u zatvoreni vrt. Suočeni smo sa idejom savršene sfere Bulea, koja se povremeno smenjuje sa beleškama i objašnjenjima za ovu izložbu. Potom, hvatamo obris

Ničega, u kojima Ništa, umorno od stalnog nerazumevanja, beži od kuće i dolazi da nam se obrati po prvi i poslednji put, kako Boris Mitić beleži.

Vidno polje je podeljeno ključnim terminima koje Ništa želi da nam objasni. Događa se dislokacija,

prizori pokušavaju da budu animirana bića, otcepljeni od našeg poimanja o njima. Nakon što je fragmentirano, vizuelno polje se ponovo okuplja u radu Miloša Tomića. U ovom triptihu, koji se sastoji od originala, parodije i duhovitog prepričavanja, stvarnost se prenosi i ogleda se kroz reprezentaciju.

Naš pogled postaje Lakanov pogled, gde je stvarnost jedan događaj traume.

UMETNICI/UMETNICE:
SLAVICA OBRADOVIĆ
KSENIJA JOVIŠEVIĆ
ANDREA PALAŠTI
MILOŠ TOMIĆ
BORIS MITIĆ
STEFAN RALEVIĆ

KUSTOS:
STEFAN RALEVIĆ

Mi, subjekti koji gledamo, takođe smo posmatrani od strane reprezentacije stvarnosti i nehotice smo uhvaćeni u njihovoj tački prelamanja svetla, postajući tako slike.

Andrea Palašti prati arhivski nagon i konstruiše istinitu šetnju kroz zoološki vrt, gde stvarno postaje fiktivno, a javno se nekako pretvara u privatno. Vizuelni identiteti se preispituju i prepliću unutar dekonstruisanog dijaloga sa Drugim. Vrednost predstavljena ovde, u videu i na fotografijama, ogleda se u posebnoj dokaznoj vrednosti koju oni zajedno stižu, i tako prevazilaze originale.

Na sledećem koraku, Ksenija Jovišević se u potpunosti odvaja od slike. Ono što mi zapravo vidimo je slika nastala pre prave slike. Zatvoreni vrt je mesto koje nikada nije završeno, ali postupkom ovog kompletnog rastakanja pra-slike, nastaje shvatanje da je pogrešna relacija subjekta i objekta dovela do razdvojenog, neangažovanog znanja.

Poslednja izložbena celina je zamišljena tako da delimično olakša naboj prethodnih elemenata i načini ih podnošljivim. Ovde Slavica Obradović koristi prethodnu fragmentaciju kako bi pokazala mogućnost i potencijal kritičnosti i emancipacije kroz sintezu subjektivnosti, familijarnosti i konkretne individue.

Izložba je prvi put sastavljena 2018. godine bez postavke. Sada se radovi posmatraju sa dodatnim slojevima, nastalim u međuvremenu. Izložba propituje kako autori promišljaju svoj rad u tom proteklom vremenu, kako radovi promišljaju sebe i pre svega kakav je njihov odnos prema prirodi, koja svesno sve podvodi pod svoj narativ.

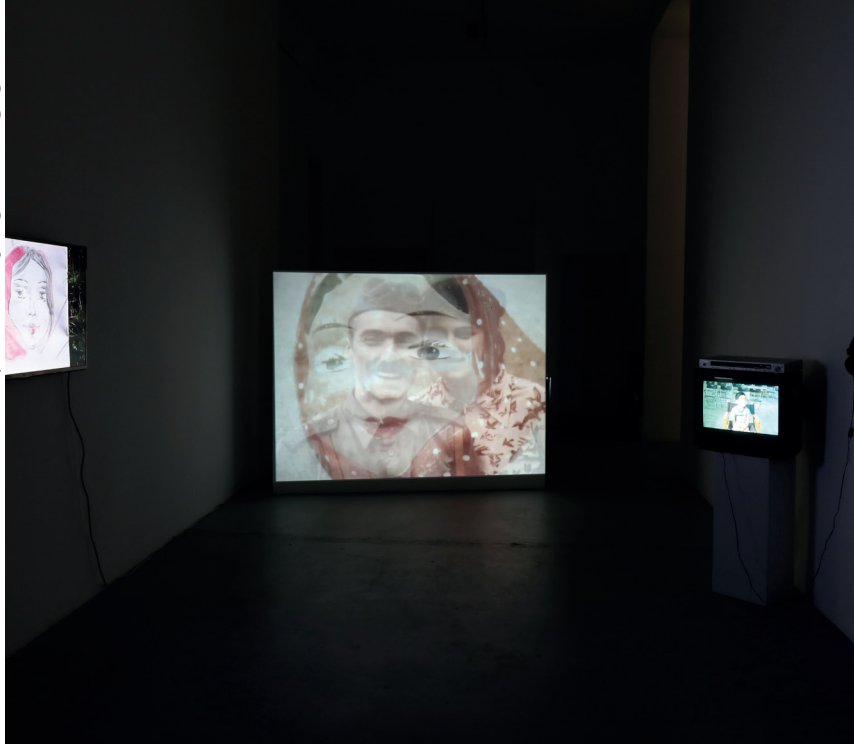
ANDREA PALAŠTI Šetnja kroz zoološki vrt

Detalj postavke

MILOŠ TOMIĆ *Siromašni golub, Glineni golub,*
Prepričavanje glinenog goluba

Detailj postavke

PROCES

Deo razgovora sa zatvaranja Podijuma

Prošlo je četiri godine od kako sam prvi put oformio koncept izložbe. Bio mi je vrlo simpatičan poduhvat da od prvog susreta kolektiva do postavke iznova prečešljam tu ideju, ponovo stupim u kontakt sa umetnicima, konstantno analiziram, doradujem i čak menjam određene stvari u okviru koncepta. Dug period u kome su se dešavale sve te promene ostavio je dovoljno prostora da se one na prvi pogled prirodno slegnu i prihvate, s tim da sam istinski postao svestan svega što se promenilo tek u toku postavke. Do tada sam klasično razmišljao o zamrznutim delima i postavci, ali kada sam shvatio koliko je sve živo, opipljivo i tu ispred mene u prostoru, bio je užitak delati u trenutku i sirovo. Jedan od izazova sa kojim sam se suočio u toku postavke izložbe je taj što nisu svi umetnici bili u mogućnosti da prisustvuju. Istovremeno je to bio i izazov, ali i vrsta odgovornosti koja se javlja kako prema kustoskoj koncepciji i interpretaciji, tako i prema integritetu umetničkih radova. Trebalo je uspešno balansirati. Jedno pozitivno i značajno iskustvo bio je i momenat kada je umetnica Slavica Obradović prisustvovala postavci, gde smo na licu mesta menjali rad u svrhu koncipirane izložbe. Značajni saveti, podrška i direktan kontakt sa prostorom i delima, pomogao mi je da još bolje promislim o tome kako ja posmatram sve i šta želim od izložbe. Štaviše, pomoglo mi je isto tako da i svoj rad uklopim u izložbu.

HORTUS CONCLUSUS
PROCES

MOŽEMO LI DA UĐEMO
ZAKASNIĆEMO?

Ima vremena. Sve u svoje vreme. U moje vreme. Dobra stara vremena...

OSVRT

Ana
Filipović

U domaćim frazama vremena ima napretek, ali čini se da nad njim monopol drže oni koji na aktuelni trenutak gledaju kroz prizmu nepovratno prošlog („u moje vreme...” „dobra stara vremena...”) ili nedogledno budućeg („ima vremena...”, „sve u svoje vreme...”), dok je interesovanje za savremeno, ako uopšte postoji, neretko obojeno fatalizmom („vremena su takva... ”). Izuzetak ne predstavlja ni odnos prema umetnosti, koja u lokalnom kontekstu posustaje pod teretom pitanja: ko (treba da) oblikuje savremenu umetničku scenu?

Projekat Podijum ponudio je nedvosmislen odgovor: stepen afirmacije i obim prethodnog iskustva nisu ništa značajniji od neposrednosti življenja i stvaranja – oblikovanja – u ovom vremenu, kroz ovo vreme i, posledično, ovog vremena. Pošlo se od pretpostavke, tako uverljive, a tako zapostavljene, da generacija koja odrasta najtačnije prepoznaje šta njene predstavnike tišti i okupira, jer uprkos vladajućem mišljenju da „sve je lako kad si mlad”, mladi svagda, pa tako i danas, imaju puno sumnji, strahova, nedoumica i tereta, ali i fascinacija, lepih neizdrži koje bi hteli da podele kako među sobom, tako i sa ostatkom sveta. Ideja nije nova: želja da se ljudima koji odrastaju obezbedi prostor za ispoljavanje misli i osećanja, umesto da se održavaju u bestežinskoj zoni između „još vam je rano” i „zakasnili ste” neprestano provejava scenom, ali je u svetu savremene umetnosti –

gde aktera po metru kvadratnom ima toliko da je podvig doći do vazduha – teško ostvariva. U prostoriji se guše i oni koji su već odavno unutra. Podijum stoga ne poručuje: izbacite iz prostorije jednog autora, kako bismo uveli novog, mada istog formata, da popuni prostor, već: zašto ne bismo otvorili vrata dečije sobe?

Tako je Umetnički kolektiv U10 otvorio vrata svog umetničkog prostora izvan izlagačke sezone i pozvao ne samo umetnike čije su karijere u pvoju, nego i istoričare umetnosti žutog pojasa – što nosi naročit značaj s obzirom na još uvek skučeno polje delovanja – da samostalno osmisle i između jula i oktobra predstave program projekta. Na konkursu je pobedila petočlana grupa istoričara umetnosti – Jovana Trifuljesko, Nevena Bogojević, Bojana Jovanović, Kristina Armuš i Stefan Ralević – koja je kroz idejno, tematski i strukturno različite izložbe obezbedila uvid u umetničke prakse i probleme identifikovane na nivou generacije (reč je o akterima rođenim u drugoj polovini devedesetih) kao važne. Tako su pobednici tokom tri meseca dugog toplog leta 2022. godine ispitivali kako izgleda biti samostalan i vidljiv, imati slobodu da se istražuje, luta, isklizava, ali i da se pronalaze novi koloseci, radije nego da se mirno ide krivim putem. Koncipiran tako da obuhvati pet celina, pet zasebnih izložbi – „Under Your Gaze”, „Reimagining the Ecology of Art”, „My Flesh Is Afraid but I Am Not”, „Oslobađanje” i „Hortus Conclusus” – Podijum se dotakao tema male gaze-a, spone vizuelnih i muzičkih umetnosti i ekologije,

spiritualnosti, nasleđa i prirode galerijskih prostora, te autorefleksivnih dometa umetnosti. Kroz promenu karaktera postavke (tri su bile kolektivne, jedna samostalna i jedna participativna), raznovrsnost sadržaja, stvaralačkih poetika i medija, ispostavilo se da su nova lica savremene umetničke scene zanimljivo, smisljeno i osvešćeno govornjiva. Bilo da se našla u plamenu gorućih društvenih pitanja ili promišljala stvarnost sa kritičke distance, svaka od pet izložbi ukazala je na to da stasavajući umetnici/istoričari umetnosti žude za komunikacijom – sa drugim akterima, sa trendovima, sa sopstvenim medijem i, pre svega, sopstvenim vremenom. „Under Your Gaze” Jovane Trifuljesko ponudio je termin male gaze kao zajednički imenitelj iskustva bivanja ženom i pola veka nakon što ga je Lora Malvi skovala za potrebe filmske teorije. Kroz mitološke i psihoanalitičke reference u radu Alme Gačanin, te direktno suočavanje sa popularnom kulturom kod Anastasije Pavić, Đurđine Samardžić i Maje Halilović, i medijima masovne komunikacije (masovnog nadzora?) u Bektešijevoj veb-kameri sakrivenoj u piramidi plišanih igračaka, primećena je potreba za dijahronijskim sagledavanjem problema – problema koji je, kako nam „Under Your Gaze” poručuje, i uvek aktuelan i nikad aktuelniji. „Alchemilla Vulgaris” Bojane Branković tretirala ga je najeksplicitnije, računajući na efekat šoka, ali ne zaustavljajući se tu (umetnica na vagini drži ogledalo u kom se publika suočava sa svojim likom, postajući predmetom sopstvenog voajerizma), dok je „kuhinjski prostor” U10, za potrebe izložbe

uređen poput stana, privatne „ženske” sfere, zaposeo rad Maje Simišić, gde je performansom simboličkog čina kuvanja kafe, žena određena isključivo spram onoga što predstavlja u životima drugih.

„Reimagining the Ecology of Art” Nevene Bogojević okupio je umetnike iz oblasti ne samo vizuelnog, već i muzičkog stvaralaštva: Aleksandru Veljović, Anu Stojković, Dimitrija Popovića, Milicu Bilanović, Milicu Vesić, Aleksandra Petrovića, Miljana Mitrovića, Nikolu Radojičića i Danila Marinkovića. Polazište je, pritom, bilo utemeljeno u shvatanju savremene umetnosti kao interdisciplinarnog polja, gde muzičko i vizuelno mogu i treba ravnopravno da koegzistiraju, dok je konceptualno usložnjavanje obezbeđeno uvođenjem problema ekološke svesti, kroz ponovnu upotrebu materijalnih recidiva muzičkog sveta. Oni su se poslužili reciklažom kao podlogom i/ili osnovnom supstancom u nastanku dela vizuelne umetnosti. Ukoliko je time muzika otelovljena u opipljivu dimenziju, povratna sprega dveju grana učinila je da dela vizuelne umetnosti zauzvrat dobiju zvučni sloj, budući da su radovi vizuelnih umetnika inspirisali autentične prateće muzičke kompozicije.

„My Flesh Is Afraid but I Am Not”, rečenica kojom vitez u Bergmanovom „Sedmom pečatu” odgovara na poziv Smrti, ponela je breme referenci nove spiritualnosti na istoimenoj samostalnoj izložbi ruske umetnice Sofije Sorokine. Istoričarka umetnosti Bojana Jovanović za potrebe postavke manipulirala je prostorom U10 pretvorivši ga ne u stan, kao što je bio slučaj sa segmentom

„Under Your Gaze”, već u crkvu. Čovekova smrtnost promatrana je kroz prizmu hrišćanske religije zaodenu u privlačno, na prvi pogled nepripadajuće ruho, čime je stvorena kontradikcija značenjskog i vizuelnog (upotrebom roze boje, čipke, bogate ornamentike poigravalo se sa fontovima, formom krsta i ikona, motivom piscine...). Nastupajući iz drugog kulturnog konteksta, Sorokina je svojim minucioznim, multimedijalnim radovima, preko univerzalnih verskih simbola, sa jedne, i aktuelnih estetičkih tendencija inspirisanih istorijskim umetničkim pojavama (poglavito tamnim romantizmom), sa druge strane, nanovo potkrepila pretpostavku o sličnosti, prepoznavanju i lakom povezivanju izraza izvan granica zaselaka globalnog sela.

Specifičnost četvrte izložbe pod nazivom „Oslobađanje”, autora Kristine Armuš i Artinjana Artinjanovića, proistekla je iz njenog participativnog karaktera: umetnički rad nastajao je postupno, na licu mesta, kroz skladištenje evokativnih predmeta koje je publika donosila u želji da se zauvek oslobodi određenog sećanja. Tom izrazito ličnom pristupu suprotstavljen je fenomen kolektivnog pamćenja, kroz video zapis podkasta Agelast, u kom Olja Bećković preispituje ispravnost besomučnog čuvanja porodičnog nasleđa. Autori su izložbom, konceptualno nalik zagrebačkom Muzeju prekinutih veza, odgovorili na potrebu savremene galerijske publike da se kroz zajedničku aktivnost oslobodi intimnog tereta – da predmet-priču ostavi za sobom, dajući je prethodno drugom na uvid. Iznova je pot-

crtana ambivalentna priroda odnosa prema objektima koji svojom mikro-svedočanstvenošću proizvode u posedniku istovremenu želju da ih neprestano gleda i da ih za svagda skloni sa očiju.

Projekat je u kontemplativnom tonu zatvorila, gotovo doslovno opisala kružnicom, izložba „Hortus Conclusus” Stefana Ralevića. Krovni pojam zatvorenog vrta obuhvatio je radove visokog stepena autorefleksivnosti: od promatranja jednog mogućeg modela recepcije znanja u radu samog Ralevića, preko pokušaja Borisa Mitića da (ne) razume i (ne) zabeleži Ništa, do procesa autoparodije i rekreacije sopstvenog filma kod Miloša Tomića, potom kombinacije dokumentarnog i fiktivnog vrta Andree Palašti, hvatanja onoga što prethodi percepciji Ksenije Jovišević, do istovremenog skrivanja od i u sebe u radu Slavice Obradović. Ako su prethodne izložbe učinile trenutni efekat na publiku, „Hortus Conclusus” je pružio priliku da se u miru – vakuumirano – promisli ne samo ova, već i svaka od prethodnih pet celina ponaosob, upravo kroz shvatanje galerije kao prostora u kom se svet doživljava i proživljava i kada se učestvuje/razgovara i kada se izoluje/ćuti.

Prva godina projekta Podijum pokazala je da umetničku scenu mogu i treba da oblikuju i oni koji istodobno sa njom stasavaju. Umesto da im neko drugi objašnjava kako (treba da) žive i stvaraju, mladi ljudi u svetu gde se sve, pa i ekološka devastacija planete, odvija „under your gaze”, gde je retko ko u stanju da spokojno kaže „my flesh is afraid, but I am not”, gde je gotovo nemo-

guće proceniti koje je nasleđe teret, a koje putokaz, i kada se sakriti u „hortus conclusus”, tek kroz neposredno iskustvo i njegovo umetničko procesuiranje mogu da se probiju unutar mreža, linkova, intertekstova... i pronađu umetnost saobraženu sopstvenom viđenju života i istorijskog trenutka.

...Možete da uđete. Niste zakasnili. Niste poranili. Stižete tačno na vreme.

MOŽEMO LI DA UĐEMO, ZAKASNIĆEMO?
OSVRT

**MOŽEMO LI DA UĀEMO, ZAKASNIĆEMO?
OSVRT**

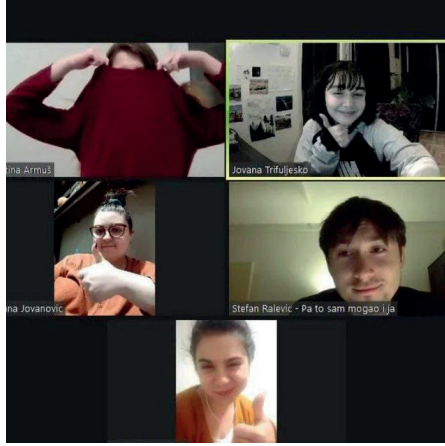

MOŽEMO LI DA UDEMO, ZAKASNIĆEMO?
OSVRT

MOŽEMO LI DA UĐEMO, ZAKASNIĆEMO?
OSVRT

Artinjan Artinović (1997, Beograd) je završio Beogradsku politehniku, na Departmanu za industrijski dizajn. Svoj rad predstavlja kroz različite oblike dizajna. Multidisciplinarno stvaranje mu daje prostora da se izrazi kroz različite medije, od kojih je jedan analogna fotografija, kojom dokumentuje različite oblike života i njihove prostore bez dodatnih elemenata. Svoje radove je izlagao na festivalu Mikser, u Muzeju grada Beograda, festivalu Dev9t, Sajmu nameštaja i drugim izložbama. Profesionalno se bavi dizajnom u advertajzingu, kreirajući kampanje za vodeće brendove u Srbiji. Inspiraciju traži u prostoru, prirodi i poeziji. Čeka da svane bolje jutro koje će promeniti sve.

Kristina Armuš (1996, Peć) je diplomirala istoriju umetnosti na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu i trenutno radi kao asistentkinja u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu. Tokom studija bila je kustoskinja više grupnih i jedne samostalne izložbe. Posebno je ponosna na činjenicu da je alumnistkinja Nelt edukativnog programa, interdisciplinarnog eksperimentalnog obrazovnog programa sa kojeg zauvek nosi prijateljstvo sa Artinjanom. Alumni je mentijka i deo organizacionog tima programa Kreativno mentorstvo. Osvojila je treću nagradu na takmičenju Timočka lira, objavila nešto malo poezije u zborniku „Sunčana strana ulice”. Trenutno anksiozno čeka rezultate pesničkog konkursa u čijem žiriju je Marko Tomaš.

Nevena Bogojević (1995, Jagodina) je diplomirala na odseku za vokalno-instrumentalnog izvođača (violina) i teoriju muzike u SMŠ „Josip Slavenski” u Beogradu (2014). Završila je osnovne studije istorije umetnosti na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu (2021), gde je trenutno na master studijama. Volonterski, obavljala je stručna vođenja kroz izložbu „Srpsko umetničko nasleđe na Kosovu i Metohiji. Identitet, značaj, ugroženost” u Galeriji SANU (2017), a honorarno je bila angažovana za stručna vođenja kroz izložbu „Duhovno i kulturno nasleđe manastira Studenice – drevnost, postojanost,

savremenost” u Galeriji SANU (2019). Bila je jedna od organizatorki izložbe i postavke „Inter/Akcija” (2020), te jedna od autorki tekstova u katalogu „Stefan (ni)je titula” (2020), kao i saradnica na 58. Oktobarskom salonu u Beogradu (2021), a učestvovala je i u projektu „Podijum” u sklopu Umetničkog prostora U10 (2022). Učestvovala je na međunarodnom naučnom skupu „Kralj Milutin i doba Paleologa: istorija književnost, kulturno nasleđe” u Skoplju, sa temom „Predstave arhitekture u fresko-slikarstvu Kraljeve crkve u Studenici” (2021), a kao jedna od učesnica projekta „Mapping Eastern Europe” pisala je studiju slučaja na temu „The Representation of Rudenica Monastery in the Ktetorial Image”. Od 2019. godine radi kao spoljna saradnica u Muzeju Srpske pravoslavne crkve.

Bojana Jovanović (1997, Valjevo) je završila osnovne studije istorije umetnosti na Filozofskom fakultetu u Beogradu (2020), gde trenutno pohađa master studije. Učestvovala je kao organizatorka na više izložbi, kao što su: „Bijenale mladih” (2021) i „Inter/Akcija” u Galeriji Doma omladine u okviru koje ima dva objavljena teksta (2020). Kustoskinja je više izložbi od kojih bi izdvojila: „My Flesh is Afraid but I Am Not” multimedijalne umetnice Sofije Sorokine u Umetničkom prostoru U10 (2022), „Kod Spomenika u 7” Kemila Bektešija i Bojana Stojčića u Galeriji Kula (2023) i „Ja vas lažem da sam umjetnik vi mene da me volite i da sam dobar” Danila Bursaća u Galeriji Remont (2023). Trenutno radi u Galeriji Kula i aktivna je članica novoformljenog kolektiva „Oko gledanja”. Posebno je zainteresovana za savremenu umetnost i savremene kustoske prakse u Srbiji, regionu i šire, likovnu kritiku, feminističku teoriju, prava manjina LGBTQ+ zajednice, teoriju filma, ekologiju i filozofiju.

Stefan Ralević (1995, Zrenjanin) je diplomirao na Odeljenju za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta u Beogradu sa temom „Arbitrarnost u konstruisanju značenja na primeru fotografija iz projekta ‘Dokazi’ (1977)”. Tokom 2018. i 2019. godine

boravio je na Univerzitetu Humbolt u Berlinu na Katedri za kulturnu teoriju i Katedri za teoriju i istoriju slike, gde se bavio američkom fotografijom, teorijom filma i umetnošću pamćenja, temama koje inkorporira u svoj sadašnji rad. Učestvovao je na programu „Inter/akcija” u saradnji matične katedre i Fakulteta likovnih umetnosti u Beogradu, ako i na projektu Podijum u Umetničkom prostoru U10 (2022). Od 2022. studira na Univerzitetu Bauhaus u Vajmaru, na smeru za Umetnost i dizajn medija. Tu pokušava da prenese iskustva iz U10 i način gledanja na jednu umetničku scenu i proces nastajanja sopstvene umetničke prakse.

Jovana Trifuljesko (1997, Beograd) je završila osnovne studije na Odeljenju za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta u Beogradu, gde je trenutno studentkinja master studija. Radila je kao saradnica u Narodnom muzeju, Muzeju savremene umetnosti u Beogradu i Muzeju Jugoslavije. Učestvovala je kao kustoskinja na više grupnih i samostalnih izložbi, od kojih se izdvajaju „Bijenale mladih – Zajednički jezik”, „Inter/Akcija” u Galeriji Plus, u saradnji sa Muzejom savremene umjetnosti Republike Srpske, kao i izložba „Under Your Gaze” u Umetničkom prostoru U10. Radila je kao spoljna saradnica u Kulturnom centru Beograda, gde je pravila prateći program za aktuelne izložbe u prostoru Likovne galerije. Pisala je tekstove za brojne kataloge i internet portale. Trenutno radi u Umetničkom prostoru U10, članica je kolektiva za likovnu kritiku pod nazivom „Oko gledanja” i radi kao koordinatorka projekta „Inter/Akcija”. Interesuju je kustoska teorija i praksa, rodne studije i savremene umetničke tendencije. Živi i radi u Beogradu.

PODIJUM 2022

IZDAVAČ:

Umetnički prostor U10
Kosovke devojke 3
11000 Beograd, Srbija
u10@u10.rs
www.u10.rs

ZA IZDAVAČA:

Lidija Delić, Nina Ivanović, Sanda Kalebić,
Sava Knežević, Iva Kuzmanović, Nemanja Nikolić,
Jovana Trifuljesko, Marija Šević

AUTORI:

Artinjan Artinović, Bojana Jovanović, Nevena Bogojević,
Kristina Armuš, Stefan Ralević, Jovana Trifuljesko

UREDNIKA:

Jovana Trifuljesko

AUTORKE DODATNIH TEKSTOVA:

Iva Kuzmanović, Ana Filipović

GRAFIČKI DIZAJN:

Kemil Bekteši

DIZAJN VIZUALA IZLOŽBI:

Artinjan Artinović

FOTOGRAFIJE:

Nina Ivanović, Viktorija Đorđević, Jovana Trifuljesko,
Stefan Ralević, Jelena Simeunović, Sanda Kalebić,
David Stanojev, Bojana Jovanović, Artinjan Artinović,
Aleksandar Radosavljević

LEKTURA:

Nevena Bogojević, Sanda Kalebić

ŠTAMPA:

PUBLIKUM, Šimanovci

TIRAŽ:

50

Beograd, 2023